

соціальних послуг дітям, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк, та молоді, яка відбувала покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.

Використані джерела:

1. Трудные судьбы подростков – кто виноват? – М. : Юрид. лит., 1991. – 336 с.
2. *Фіцула М. М.* Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та подолання : навчально-методичний посібник / Фіцула М. М., Парфенович І. І. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 432 с.
3. *Вайзман Н. П.* Реабилитационная педагогика / Вайзман Н. П. – М. : Аграф, 1996. – 160 с.
4. Курс кримінології: Особлива частина : підручник : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. – К. : Хрінком Інтер, 2001. – 480 с.
5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін. ; за заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонової. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.

Можайкина Е. С. *Криминологическое изучение социальных проблем подростков и пути их преодоления.*

Статья посвящена изучению проблем подростков, которые относятся к группе потенциального риска в обществе. Определены направления деятельности государственных и общественных организаций по профилактике отклонений в поведении несовершеннолетних.

Ключевые слова: *девиация, социализация личности, подростки, группа риска.*

Moghaikina L. S. *Criminological study of social problems of the underaged and ways of their overcoming.*

The article is dedicated to studying problems of the underaged belonging to the potential risk group in society. Measures to be undertaken by governmental and public organizations are determined as for the prevention of deviations in underage behaviour.

Keywords: *deviation, socialization, self-fulfillment of a personality, the underaged, a risk group*

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Ісаєнко А. В.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ЗОВНІШНЯ ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ПО ПІДТРИМЦІ СТОСУНКІВ ІЗ СУБ'ЄКТАМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Досліджуються поняття та особливості функції держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права, її значення та місце у системі функцій держави, а також організаційно-правові проблеми її реалізації.

Ключові слова: *функції держави, функція держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права, зовнішня політика, дипломатія, право зовнішніх зносин, дипломатичне і консульське право.*

Неможливо переоцінити значення, якого набула в сучасних умовах зовнішня функція держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права.

Загальновідомо, що переважна більшість зовнішніх функцій, що забезпечують захист і реалізацію державних інтересів на міжнародній арені, знаходять своє втілення у стосунках з іншими державами і міжнародними організаціями.

Без будь-якого сумніву, функція держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права є на даному етапі розвитку, зокрема, нашої держави пріоритетною. Адже вона має забезпечувати використання переваг геополітичного положення України задля реалізації її економічних інтересів та підвищення політичного авторитету і впливу у Європі та світі. Не дивлячись на це, на сьогодні у вітчизняній науковій літературі, на нашу думку, недостатньо глибоко досліджено дану проблематику і як наслідок – відсутність монографічних і спеціальних наукових праць, які б містили системний і комплексний підхід до вивчення згаданої функції держави.

Отже, така зовнішня функція держави, як підтримка стосунків із суб'єктами міжнародного права, потребує глибокого та всебічного дослідження, аналізу історичних умов її формування та особливих правових категорій, пов'язаних із її безпосереднім здійсненням.

Поняття і зміст зовнішньої функції держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права розглядають у своїх дослідженнях вітчизняні і зарубіжні фахівці як науки загальної теорії держави і права, конституційного права, так і міжнародного публічного права.

Вивченням та аналізом функцій держави та їх класифікації присвячені роботи О. Скаун [1], Ю. Шемшученко [2], В. Погорілко [4], В. Котюк [5], П. Шляхтун [10]. Серед зарубіжних вчених дослідженню зовнішніх функцій у своїх працях приділяли С. Алексєєв, В. Корельський [8], М. Байтін, І. Сенякін, Х. Кельзен [11], М. Шоу [12].

Особливості зовнішніх зносин держав були предметом вивчення К. Сандровського [6; 7].

Мета статті – визначити і обґрунтувати важливість функції держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права, виявити існуючі проблеми для нашої держави щодо реалізації наведеної функції і накреслити можливі шляхи їх вирішення.

В науковій літературі на сьогодні визнано, що функції держави, опосередковуючи її діяльність, відображають основні напрямки або види її діяльності, в яких знаходять свій вираз її суть і призначення, завдання та цілі. Існує низка класифікацій функцій держави, серед яких одним з найпоширеніших є розподіл функцій залежно від спрямованості на внутрішні і зовнішні.

Внутрішні функції спрямовані на вирішення внутрішніх завдань держави, вказують на ступінь активності її впливу на це суспільство, а зовнішні – на встановлення і підтримку певних стосунків з окремими державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Внутрішні і зовнішні функції тісно пов'язані між собою, взаємодіють і взаємодоповнюють одна одну [8, 151].

Не викликає сумніву той факт, що вирішальним фактором у формуванні і здійсненні функцій будь-якої держави є її суть, а зовнішні функції є логічним продовженням напрямків діяльності держави всередині країни. Тобто, якщо пріоритетними напрямками для держави є економічне зростання, покращення і

стабілізація екологічної ситуації всередині країни, надання можливостей для отримання сучасної освіти своїм громадянам та розвиток науки тощо, то ці аспекти неодмінно позначатимуться на її стосунках з іншими суб'єктами міжнародного права.

Цілком закономірно, що перелік і сутність зовнішніх функцій держави визначається конкретним станом розвитку політичної системи тієї чи іншої держави, сутністю і напрямками внутрішньої політики, місцем, яке дана держава займає на міжнародній арені, її авторитетом і впливом на міжнародне життя, історичним періодом існування держави та інш. Серед зовнішніх функцій держави найчастіше називають захист країни від нападу ззовні, взаємовигідної торгівлі, підтримки миру в світі, забезпечення дипломатичних відносин [9, 150], екологічну, культурну (гуманітарну), інформаційну, підтримки світового правопорядку [10, 52-53]. Ми акцентуємо увагу на функції по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права у зв'язку з тим, що, з одного боку, на різних етапах історичного розвитку суспільства ті чи інші держави реалізовували тільки такі функції, як захист країни від нападу ззовні і взаємовигідної торгівлі. А, по-друге – в сучасних умовах функція по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права об'єктивно розповсюджується і на незвичних суб'єктів міжнародного права (наприклад, Європейський Союз) і зумовлює формування нетрадиційних державних структур і перерозподіл статусу і повноважень між вже існуючими державними структурами. Останнє, в свою чергу, нерозривно пов'язано із суттєвими змінами у поточному законодавстві тієї чи іншої держави і реорганізацією її структур. Саме це досить часто позначається на активності держави на міжнародній арені і ефективності підтримки зовнішньополітичних контактів.

Функція по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права найбільш виразно і яскраво віддзеркалює сутність і спрямованість зовнішньої політики держави. Зовнішня політика – система цілей, а також методів і засобів їх досягнення тієї чи іншої держави в її міжнародних відносинах. Є продовженням внутрішньої політики. Здійснюється переважно через органи держави, зокрема спеціального призначення [2, 321]. Зовнішні функції держави спрямовані на реалізацію її зовнішньої політики в процесі зовнішніх зносин між суб'єктами міжнародного права. Органом спеціального призначення держави, до компетенції якого належить здійснення зовнішньої політики, є зовнішньополітичне відомство, яке найчастіше очолюється міністром закордонних справ. В різних державах відповідний орган має історично сформовану назву, зокрема, в країнах колишнього СРСР – Міністерство закордонних справ, в США – Державний департамент, у Франції – Міністерство зовнішніх зносин, у Швейцарії – Політичний департамент, в Аргентині – Міністерство зовнішніх зносин і культури, в Лівії – Народне бюро із зовнішніх зв'язків.

Правові основи зовнішньої політики України закладені в Конституції України та Законі України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики”. Відповідно до статті 18 Конституції України, зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права.

Основним засобом реалізації зовнішньої політики є дипломатія. Термін “дипломатія” походить від грецького “diploma” (документ, складений удвоє). У

Стародавній Греції так називалися здвоєні дощечки, на воскових поверхнях яких наносили вірчі грамоти і документи, що підтверджували повноваження посланців. Дипломатія стала особливим видом державної діяльності за часів Середньовіччя і з кінця XV ст. з появою при дворах монархів постійних дипломатичних представників. В той же час в системі державних органів з'являються спеціальні відомства, головними завданнями яких були листування і підтримка контактів між монархами, прийом іноземних делегацій і послів, ведення переговорів. Відомий німецький вчений Г. Лейбніц у 1693 році опублікував працю "Зведення дипломатичного права", де було вжито термін "diplomaticus". Останній з того часу застосовується як прикметник, що вказує на предмет, який стосується міжнародних відносин.

Найбільш повне визначення терміну "дипломатія" міститься в "Дипломатичному словнику": "Дипломатія – засіб здійснення зовнішньої політики держави, що являє собою сукупність невоєнних практичних заходів, прийомів і методів, які застосовуються з урахуванням конкретних умов і характеру завдань, що вирішуються, офіційна діяльність глав держав та урядів, міністрів закордонних справ, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях по реалізації цілей і завдань зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів держави, її установ та громадян за кордоном" [3]. Таким чином, в умовах сучасних міжнародних відносин дипломатія розглядається як засіб здійснення зовнішньої політики держави за допомогою офіційної діяльності центральних та закордонних органів зовнішніх зносин.

В міжнародному праві з часів глибокої давнини існували норми, покликані регулювати статус і діяльність представників держав або їх органів в офіційних відносинах між ними з метою представництва і захисту їх прав і законних інтересів в процесі міжнародного спілкування. Протягом багатьох віків ці норми поступово утворювали відносно стійку і самостійну за предметом регулювання групу, що в сучасних умовах є однією з найбільш впорядкованих з точки зору кодифікації і прогресивного розвитку галузей міжнародного права [6, 91].

У сучасному глобалізованому світі відносини між суб'єктами міжнародного права регулюються нормами права зовнішніх зносин, найбільш типовими серед яких є норми дипломатичного і консульського права.

Дипломатичне і консульське право можна (як і право спеціальних місій, право торгових представництв чи право постійних представництв при міжнародних організаціях) визначити як підгалузі міжнародного права, що регулюють офіційні зв'язки і відносини між суб'єктами міжнародного права, які встановлюються і підтримуються їх органами зовнішніх зносин. Це не просто сукупність, а саме система внутрішньо узгоджених, впорядкованих міжнародно-правових норм, що регулюють діяльність всіх видів органів зовнішніх зносин держав та інших суб'єктів міжнародного права, пов'язану із представництвом і захистом їх прав та законних інтересів у міжнародному спілкуванні [6, 91-92].

Дипломатичне право можна розглядати у вузькому та широкому значенні. У вузькому розумінні система дипломатичного права складається з двох взаємопов'язаних підсистем міжнародного права: дипломатичного і консульського права. Основоположними міжнародно-правовими актами у цій сфері є Віденська

конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. та Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. В широкому розумінні система дипломатичного права включає ще дві підсистеми: право спеціальних місій та право постійних представництв при міжнародних організаціях. Функціонування першої підсистеми регулюється Конвенцією про спеціальні місії 1969 р., другої – Віденською конвенцією про представництво держав у їх зносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

Таким чином, на перший погляд діяльність закордонних органів зовнішніх зносин держави, а також підтримка стосунків між суб'єктами міжнародного права врегульовується нормами міжнародного публічного права. Однак ми припустилися б принципової теоретичної помилки обмеживши проблему даною тезою. Формування системи органів державної влади (зокрема, органів зовнішніх зносин), визначення їх статусу, функцій і компетенції віднесено виключно до суверенного права кожної держави, до виключно внутрішньої компетенції держави, що зумовлює формування внутрішньодержавної правової підсистеми, пов'язаної з даними органами і їх відносинами з подібними собі. В Україні і деяких державах колишнього СРСР (наприклад, Російській Федерації) до дипломатичного права можна віднести сукупність норм, що регулюють діяльність характерного для зазначених суб'єктів органу зовнішніх зносин – торгових представництв. І хоча щодо названих представництв спеціальних міжнародно-правових актів нема і на них розповсюджує свою дію Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. [9, 178] в Україні статус і функції торгових представництв визначено Положенням про торговельно-економічну місію у складі дипломатичного представництва України за кордоном, затвердженим Указом Президента України 30 квітня 1994 р.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що система державних органів, на які покладається обов'язок реалізації і забезпечення функції підтримки стосунків із суб'єктами міжнародного права формується на основі внутрішньонаціональних актів, а безпосередньо сама діяльність врегульована як нормами національного, так і нормами міжнародного права. Найважливішим моментом з наведеного є практичне вирішення ряду проблем, зокрема: як ефективно побудувати систему органів зовнішніх зносин і яким чином організувати їх діяльність з тим, щоб виключити дублювання і максимально успішно досягати позитивного результату в інтересах і суспільства, і держави.

Оскільки реалізація зовнішніх функцій держави безпосередньо пов'язана із діяльністю або спеціально утворених органів (зовнішньополітичне відомство), або з наданням тим чи іншим органам спеціальних повноважень особливої актуальності для нашої держави набуває проблема чіткого визначення місця кожного органу зовнішніх зносин в механізмі органів державної влади і конкретно-предметне закріплення в поточному законодавстві функцій і повноважень кожного з них. Вирішення даної проблеми лежить в площині політичних, економічних, організаційно-правових, соціальних та інших заходів, однак вирішальну роль тут відіграють політичні, правові і організаційні зусилля. Зазначені заходи і зусилля органічно пов'язані між собою і перебувають у тісній взаємодії. Разом з тим, в силу специфіки предмету дослідження, насамперед, звертаємось до правового аспекту проблеми.

В теорії міжнародного права всі органи зовнішніх зносин держави поділяють на дві групи: внутрішньодержавні і закордонні. Оскільки, на нашу думку, діяльність внутрішньодержавних органів зовнішніх зносин є первинною, а закордонних органів – вторинною, то особливої уваги заслуговує система і організація діяльності внутрішньодержавних органів зовнішніх зносин.

Внутрішньодержавні органи зовнішніх зносин є первинними в силу ряду ознак, серед яких можна виділити такі, як формування закордонних органів першими, адже саме внутрішньодержавні органи визначають і формують зовнішньополітичний курс держави, саме вони забезпечують виконання будь-яких міжнародних зобов'язань і ряд інших. Тому, на нашу думку, в сучасних умовах основну увагу слід зосередити на визначенні вичерпного кола органів, причетних до формування і реалізації зовнішньополітичного курсу держави, межах і рівня їх контактів із зарубіжними партнерами, закордонними органами зовнішніх зносин, характеру і особливостях субординаційних відносин між внутрішньодержавними органами зовнішніх зносин, характеру і напрямків взаємовідносин зазначених органів із структурами і ланками громадянського суспільства.

Цілком зрозуміло, що практичне вирішення окреслених проблем потребує більш ґрунтовних і багатопланових зусиль. Однак міжнародно-правовий досвід нашої держави і її політичних структур за часів наявності міжнародної правосуб'єктності в складі колишнього СРСР і років незалежності є достатнім підґрунтям для суспільно-політичного і науково-практичного оптимізму.

Висновки. Однією з найпоширеніших класифікацій функцій держави є розподіл їх залежно від спрямованості на внутрішні та зовнішні. Зовнішні функції держави спрямовані на встановлення і підтримку стосунків із суб'єктами міжнародного права, взаємопов'язані з її внутрішніми функціями.

Ключового значення в сучасних умовах набула зовнішня функція держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права. Її вагома роль зумовлена тим, що переважна більшість зовнішніх функцій, спрямованих на охорону національних інтересів на міжнародному рівні, на сьогодні реалізуються у стосунках з іншими державами і міжнародними організаціями.

Функція держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права спрямована на реалізацію зовнішньої політики держави, здійснюється переважно у правотворчій та правозастосовній формах за допомогою методів дипломатії.

У сучасному глобалізованому світі відносини між суб'єктами міжнародного права регулюються нормами дипломатичного та консульського права або права зовнішніх зносин.

Варто також додатково зазначити, що зовнішні відносини є офіційними. Це відрізняє їх від будь-яких інших міжнародних зв'язків. Саме за їх допомогою забезпечується здійснення зовнішньої функції держави по підтримці стосунків із суб'єктами міжнародного права та реалізується її зовнішня політика. Змістом таких відносин є співпраця між державами та іншими суб'єктами міжнародного права переважно у питаннях політичного, економічного, правового характеру.

Використані джерела:

1. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник. – Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за редакцією акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка””, 2007. – 992 с.
3. Громыко А. А. Дипломатический словарь : в 3 томах / Громыко А. А., Ковалев А. Г., Севостьянов П. П. – М. : Наука. – 1984-1986 г. – 1680 с.
4. Конституційне право України / за ред. д.ю.н., проф. В. Ф. Погорілка. – 3-тє видання. – К. : Вид-во “Наукова думка”, 2002. – 733 с.
5. Котюк В. О. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник. – К. : Атіка, 2005. – 592 с.
6. Курс международного права : в 7 т. – Т. 4. Отрасли международного права. – М. : Наука, 1990. – 272 с.
7. Сандровский К. К. Право внешних сношений. – Киев, 1986.
8. Теория государства и права : учебник для вузов. – 2-е изд., изм. и доп. / под ред. проф. В. М. Корельского и проф. В. Д. Перевалова. – М. : Издательская группа НОРМА – ИНФРА М, 2000. – 616 с.
9. Бирюков П. Н. Международное право : учебное пособие. – М. : Юристъ, 1998. – 416 с.
10. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підручник. – 3-тє вид., стер. – К. : Либідь, 2005. – 576 с.
11. General theory of law and state / by Hans Kelsen : translated by Anders Wedberg. – 516 p.
12. International law / Malcolm N. Shaw – 5th edn. – 1297 p.

Исаенко А. В. Внешняя функция государства по поддержанию отношений с субъектами международного права и проблемы её реализации.

Исследуется понятие и особенности функции государства по поддержанию отношений с субъектами международного права, её значение и место в системе функций государства, а также организационно-правовые проблемы её реализации.

Ключевые слова: *функции государства, функция государства по поддержанию отношений с субъектами международного права, внешняя политика, дипломатия, право внешних сношений, дипломатическое и консульское право.*

Isaienko A. V. Foreign function of the state to support relationship with the subjects of international law and its implementation problems.

The notion and features of state function to support relationship with the international law subjects, its value and place in the state functions system, organizational and legal problems of its realization are considered.

Keywords: *state functions, state function to support relationship with the international law subjects, foreign policy, diplomacy, foreign relations law, diplomatic and consular law.*